

ДЕТЕРМІНАНТИ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Я. А. Жаліло , д. е. н., с. н. с., заслуж. економіст України,
 заступник директора – керівник центру економічних і соціальних
 досліджень
 Національного інституту стратегічних досліджень

Високі рівні невизначеності – характерна ознака сучасного періоду. Йдеться
 принаймні про останнє десятиліття. Не кажучи вже про «рік коронавірусу». Невизначеність
 робить невдячною справу прогнозування та непевними – самі прогнози.

Один з найпоказовіших проявів невизначеності – зростання впливу
 позасистемних викликів – екзогенних для суб'єктів, таких, що не піддаються
 регулюванню внутрішньосистемними механізмами та прогнозуванню навіть за
 наявності прогнозів/планів самої системи.

Для банківської системи це – екзогенізація низки важливих параметрів:
 грошової пропозиції, депозитної бази, схильності до заощадження, вартості
 кредитів тощо.

Як наслідок, змінюються підходи до понять безпеки та стабільності. Від
 виявлення та прогнозування конкретних ризиків та загроз, від яких треба
 убезпечуватись – відбувається перехід до поняття стійкості – як спроможності
 зберігати системну цілісність та функціональність в умовах впливів зовнішніх
 шоків та внутрішніх дисбалансів.

Функціональність відіграє ключову роль, оскільки відображає
 конкурентоспроможність інституційної моделі, за якої функціонує дана система.
 Перехід до інституційного плюралізму формує інституційну конкуренцію
 практично в усіх сферах. І банківська система так само конкурує за виконання
 основних своїх функцій – акумуляції фінансових ресурсів, кредитування,
 регулювання ціни національної валюти - з такими самими системами у
 глобальному вимірі – а також з альтернативними інституційними моделями
 виконання цих функцій.

Банківська система, що потерпіла поразку в інституційній конкуренції, заміщується іншими інститутами. Для банківської системи цей невіграш – втрата ресурсу, ослаблення суб'єктності, посилення зовнішніх ризиків.

На жаль, наразі доводиться констатувати обмеженість функціональності банківської системи України.

1. Ослаблена спроможність залучати депозити. Незважаючи на відновлення приросту депозитів після кризи 2014-2015 рр., спроможність банківської системи абсорбувати вільні кошти з економіки послаблюється. Якщо у 2013 р. обсяг гривневих депозитів населення був співставний з 17,5 % ВВП, у 2019 – 8,5 %. Втрата валютних депозитів населення у 2019 порівняно з 2013 р. склала 13,8 млрд дол. Строковість переважної більшості депозитів обмежується одним роком, частка таких депозитів зростає. Отже, банківська система втрачає функцію накопичення заощаджень, а зростання депозитів – результат збільшення оборотів, а не заощаджень.

2. Ослаблена спроможність задовольняти потреби в кредитуванні. Обсяг гривневих кредитів, наданих нефінансовим корпораціям, протягом 2014-2015 рр. зменшився на 115,6 млрд грн, або на чверть від рівня 2013 року. Протягом 2019 р. гривневий кредитний портфель нефінансових корпорацій скоротився з 464,0 до 426,5 млрд грн, або на 8 %, за 9 місяців 2020 р. гривневі кредити зменшилися ще на 11 млрд грн. Гривневі кредити у 2019 р. були еквівалентні 24,5 % ВВП.

3. Обмежена регуляторна спроможність. Банківський сектор не володіє потужністю, достатньою для здійснення дієвого впливу на ситуацію у грошово-кредитному секторі з причин: зовеликої частки готівки у грошовій масі, замалого обсягу кредитування, вираженого фіскального домінування.

Все це створює ризики для стійкості банківської системи. Шлях до відновлення стійкості – розбудова функціональності та інституційної конкурентоспроможності банківської системи через досягнення адаптивності інституційної структури до змін інституційної архітектури економіки та суспільства.

Проведені дослідження, виходячи з розуміння функціональності банківської системи, дозволяють виділити детермінанти стійкості:

1. Фінансова інклюдія. Її важливість підкреслила коронакриза. Карантинні обмеження, самообмеження людей, необхідність переведення більших часток бізнесів в онлайн, впровадження дистанційної зайнятості вимагають зростання залучення людей до сфери банківських послуг через цифрові інструменти. Це повертає обороти до банківської системи.
2. Інституціалізація банківської системи у вигляді формування спеціалізованих банківських інститутів дозволяє впровадити інституційну адаптивність банківської системи – через диференціацію політик, норм і практик, реалізувати цільові проекти кредитування.
3. Зниження екзогенних шоків, які перевантажують грошово-кредитну систему необхідністю оперативних реакцій та обмежують свободу монетарної політики, накладаючи на банки додаткові регуляції – через послаблення фіскального домінування, солідарну відповідальність за антиінфляційну політику та послаблення ризиків курсових шоків.